

DOĞU VE GÜNEY CEPHELERİ

Millî Mücadele Dönemi'nde uygulanacak plan, Mustafa Kemal ve arkadaşları tarafından belirlenmiş olup aşağıdaki esaslara dayanır.

1. Doğu Cephesi'nin kapatılması

Anadolu'da yaşanan işgallerin en zayıf olduğu cephe, Doğu Cephesi'dir. Amaç bu cepheyi kapatıp buradaki birliklerin diğer cephelere kaydırılmasıdır.

2. Güney Cephesi'ndeki direnişin güçlendirilmesi

Bu cephede Kuvayımiliye birliklerince başlatılmış olan direnişin güçlendirilmesi amaçlanmıştır. TBMM tarafından kurulan düzenli ordu, aynı anda hem Batı hem de Güney Cephesi'nde mücadele edecek güç ve teknik donanımına sahip değildir.

3. Batı Cephesi'nde işgali sonlandırma

Bölgedeki işgallerin kalıcı olma hedefi taşıması nedeniyle en şiddetli çatışmaların yaşandığı cephe'dir. TBMM, bütün gücünü bu cephenin kapatılmasına vermiştir.

Batı Cephesi kapatılana kadar Trakya ve çevresindeki işgallere karşı bölgesel mücadelenin sürdürülmesi benimsenmiştir.

Batı Cephesi

- ✓ Yunanlarla savaşıldı.
- ✓ Önce Kuvayımiliye sonra düzenli ordu birlikleri savaştı.

Güney Cephesi

- ✓ Fransızlar ve onlara destek veren Ermenilerle savaşıldı.
- ✓ Kuvayımiliye birlikleri savaştı.

Doğu Cephesi

- ✓ Ermenilerle savaşıldı.
- ✓ Kâzım Karabekir komutasındaki 15. Kolordu savaştı.

Doğu Cephesi

- ▶ Fransız İhtilali'nin getirdiği milliyetçilik akımının etkisi altında kalan Ermeniler, İngiltere ve Rusya'nın da kışkırtmaları ile 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren isyan etmeye başlamıştır.
- ▶ I. Dünya Savaşı Dönemi'nde ise Kafkas Cephesi'nde Rus birliklerine destek veren Ermeniler, cephe gerisinde güvenlik sorununa neden olmuşlardır.
- ▶ Rusya'nın I. Dünya Savaşı'ndan çekilmesi ile Osmanlı Devleti'ne iade ettiği topraklar Ermeniler tarafından işgal edilmiştir.
- ▶ Doğu Anadolu'da bağımsız bir Ermeni devletinin kurulması fikri; Fransa, İngiltere ve ABD tarafından desteklenmiştir.
- ▶ Mondros Ateşkes Antlaşması'nda üstü kapalı bir şekilde, Sevr Antlaşması'nda ise açık bir hükümle bölge, Ermenilere bırakılmıştır.
- ▶ Batılı devletlerin desteği ile Kars ve çevresini işgal eden Ermeniler, geniş bir bölgede hak iddia etmeye başlamıştır.
- ▶ Bölgede bulunan 15. Kolordu'nun Komutanı Kâzım Karabekir, Ermenilerin bölücü ve parçalayıcı faaliyetleri üzerine Mondros Ateşkes Antlaşması hükümlerine uymamış ve komutası altındaki bu orduyu dağıtmamıştır. Ayrıca olası bir işgale karşı halkı örgütlemeye çalışmış, Erzurum Kongresi'nin toplanmasına öncülük etmiştir.

Sevr Antlaşması'na Göre Ermenilere Bırakılan Yerler

Savaşın Başlaması ve Gelişimi

- ▶ 15 Haziran 1920 tarihinde BMM, 15. Kolordu Komutanlığının adını Doğu Cephesi Komutanlığı olarak değiştirerek başına Kâzım Karabekir Paşa'yı atadı.
- ▶ Kâzım Karabekir, sorunu önce sulh yolu ile çözmeye çalıştı. BMM'nin taleplerini Ermenilere bildirdi. Ermenilerin bunu kabul etmemesi üzerine BMM'den aldığı yetki ile Kâzım Karabekir taarruzu başlattı.
- ▶ Ermeni birlikleri, Türk ordu karşısında tutunamayarak ağır bir yenilgi alıp geri çekilmeye başladı. Bölgedeki Ermeni işgali kısa sürede sonlandırıldı.
- ▶ Ermenilerin barış isteği, BMM tarafından kabul edildi.

Yapılan görüşmeler sonunda Gümrü Antlaşması imzalanmıştır (3 Aralık 1920).

Antlaşmanın Maddeleri

- Ermeniler, Sevr Antlaşması'nın geçersiz olduğunu kabul edecek ve Doğu Anadolu'daki iddialarından vazgeçecektir.
- Kars, Iğdır ve Sarıkamış Türkiye'ye verilecektir.
- Ermenistan, düşmanca tavırlarda bulunmayacaktır.
- Ermenistan, Türkiye'ye karşı diğer devletlerle yaptığı tüm anlaşmaları geçersiz sayacaktır.
- Türlere karşı silah kullanmayan Ermeniler, isterlerse 6 ay içinde Türkiye'ye geri gelebilecektir.

Antlaşmanın Önemi

- Bu antlaşma ile Doğu Cephesi kapanmıştır.
- İlk kez işgalci bir devlet, Sevr Antlaşması'nı tanımamış ve Anadolu ile ilgili iddialarından vazgeçmiştir.
- BMM'ye ve Millî Mücadele'ye olan güven artmıştır.
- BMM ilk askerî ve siyasi başarısını elde etmiştir.

Etkinlik 1

Kâzım Karabekir'e ait aşağıdaki değerlendirmeyi okuyarak verilen soruların cevaplarını boş bırakılan yerlere yazınız.

Kâzım Karabekir

"Antlaşma şartlarımızı kabul etmeyen Ermenilere karşı taarruz başlattım. Son darbelerden sonra Ermeniler, antlaşma şartlarımızı kabul ettiler. Antlaşma şartı olarak 2000 tüfek, 3 batarya seri ateşli dağ topu ve 40 makineli tüfeği Ermenilerden alarak, Şark (Doğu) Cephesi'nin ilk zafer hediyesi olarak Garp (Batı) Cephe'sine gönderdim. Ermenilerin Sevr Antlaşması'ndaki imzalarını geri aldık. Bugünü, bu uğursuz antlaşmanın yırtıldığı gün olarak kutladık."

a. Kazanılan başarı Batı Cephesi'ni nasıl etkilemiştir?

.....

b. "Kâzım Karabekir önce sulh yolunu denemiştir." yargısı ona ait hangi sözle desteklenebilir?

.....

c. Doğu Cephesi'nde elde edilen bu başarı halk üzerinde nasıl bir etki bırakmış olabilir?

.....

ç. Ermenilerin Sevr'deki imzalarını çekmeleri neden önemlidir?

.....

Sıra Sende 1

“Ermeni Heyeti ile Gümrü Antlaşması’nı görüşmeye başladık. 27 Kasım’da Ermenilerin Sevr Antlaşması’ndaki imzalarını geri aldık. Bugünü, bu uğursuz antlaşmanın yırtıldığı gün olarak kutladık. Bu olayı Ankara’ya müjdedim. 2-3 Aralık gecesi Gümrü Antlaşması’nı imzaladık.”

Kâzım Karabekir’in bu sözlerine göre;

- I. savaşı Türk tarafının kazandığı,
- II. siyasi bir başarının elde edildiği,
- III. Ermenilerin Sevr Antlaşması’ndan vazgeçtiği

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

Sıra Sende 2

Kâzım Karabekir’in Ermeniler ile yaptığı mücadele sonunda Gümrü Antlaşması imzalanmış ve bölgedeki işgal sona ermiştir. Halkın BMM’ye ve devam ettirilen sürece olan güveni artmıştır.

Buna göre,

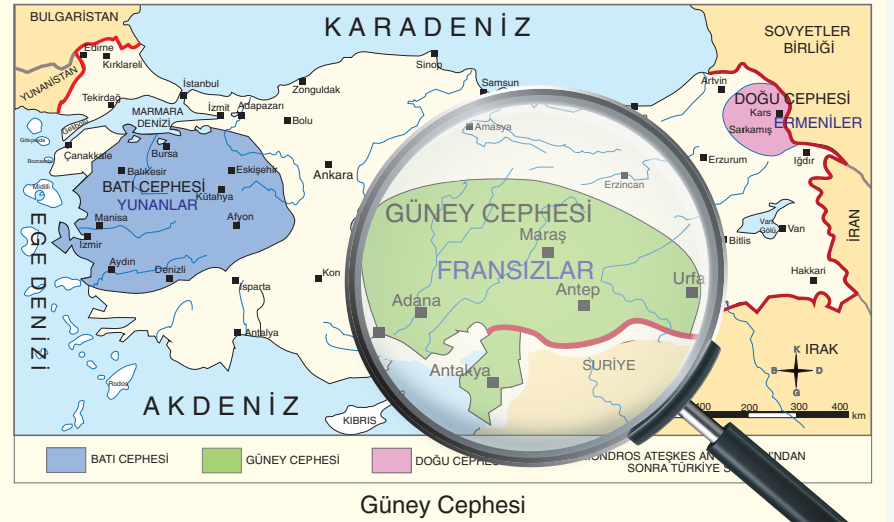
- I. BMM’nin saygınlığı artmıştır.
- II. Hem askerî hem de siyasi başarı kazanılmıştır.
- III. Batılıların Ermenilere verdiği destek sonlanmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

Güney Cephesi

- ▶ Mondros Ateşkes Antlaşması’nın imzalanmasından sonra bölge önce İngilizler tarafından işgal edildi. Paris Barış Konferansı’nda Musul ve Kerkük’ün İngiltere’de kalması şartıyla bölge Fransa’ya bırakıldı.
- ▶ Fransa, bölgeyi işgal ederken Suriye ve Lübnan’dan getirdiği Ermeni birlikler tarafından desteklendi.
- ▶ Fransızların ve Ermenilerin Türk halkının kutsallarına el uzatması, gasp, yağma ve öldürme olayları üzerine bölge halkı direniş hareketi başlattı.

Unutmayalım

Bölgenin önce İngiltere tarafından işgal edilip sonra Fransa’ya bırakılması, işgal bölgelerinde yerlerin el değiştirdiğini gösterir.

Urfa Direnişi

- ▶ Fransızların ve Ermenilerin taşkınlıkları üzerine şehirde destansı bir direniş başlamıştır.
- ▶ Urfa'daki direnişin öncü ismi Yüzbaşı Ali Saip Bey (Ursavaş) olmuştur.
- ▶ Kuvayimillîye birliklerinin direnişi karşısında tutunamayacaklarını anlayan Fransızlar, 11 Nisan 1920 tarihinde şehri terk etmek zorunda kalmıştır.

Antep Direnişi

- ▶ Fransızlar ve iş birlikçisi Ermenilere karşı en güçlü direnişlerden biri Antep'te sergilenmiştir.
- ▶ Antep'teki direnişin öncü ismi olan Şahin Bey takma adıyla bilinen Üsteğmen Mehmet Sait Bey, Fransızlara karşı başlattığı mücadelede şehit düşmüştür.
- ▶ Fransız kuşatmasına karşı on bir ay sürdürülen direniş sonrasında şehir kurtarılmıştır.

Maraş Direnişi

- ▶ Güneyde ilk işgal edilen illerimizden biri Maraş olmuştur.
- ▶ Sütçü İmam, şehirde Fransız ve Ermeni işgaline karşı başlatılan direnişin öncü ismidir.
- ▶ Kısıtlı imkânlarla rağmen başlatılan güçlü direniş karşısında tutunamayacağını anlayan Fransızlar, şehri terk etmek zorunda kalmıştır.

Ulti Not

Güney Cephesi'nde bu destansı direniş sonrasında TBMM; 6 Şubat 1921 tarihinde Antep'e "Gazi", 7 Şubat 1923 tarihinde Maraş'a "Kahraman", 12 Haziran 1924 tarihinde Urfa'ya "Şanlı" ünvanlarını vermiştir.

Batı Cephesi'nde Sakarya Meydan Muharebesi'nin kazanılmasından sonra bölgede tutunamayacağını anlayan Fransa, TBMM Hükûmeti'nden barış istemiştir. Yapılan görüşmeler sonunda Fransa ile Ankara Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile Fransa, Hatay hariç işgal ettiği bölgelerin tamamını TBMM'ye iade ederek bölgeden ayrılmıştır.

Unutmayalım

Hatay'ın Ankara Antlaşması ile Fransa yönetimindeki Suriye'ye bırakılması, Misakımillî sınırlarından verilen bir tavizdir.

Etkinlik 2

Aşağıda Maraş'ın işgali üzerine şehrin ileri gelenlerinden Aşıköğlü Hüseyin ile Fransız komutan arasında geçen konuşma verilmiştir.

Fransız Komutan:

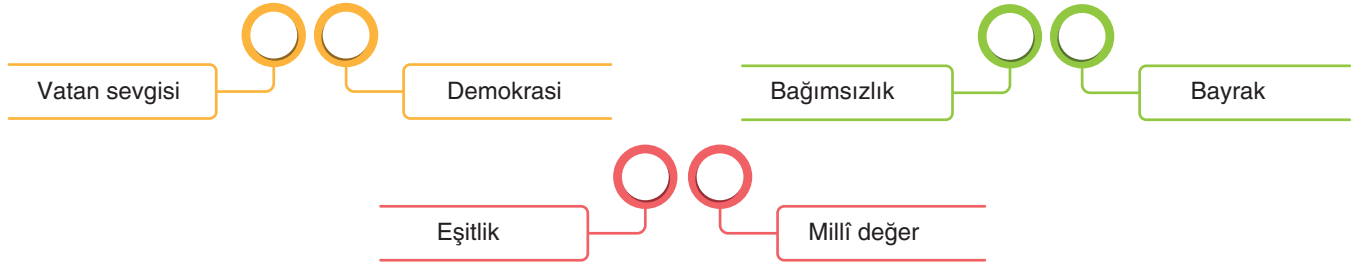
Bir bez parçasından başka bir şey olmayan bayrak için dün bu kadar gürültü yaptınız. İstesem hepinizi yok edebilirdim, yapmadım. Yarın top tüfek kullanacak olursam ne yaparsınız? Çoluk çocuğunuza acııyor musunuz?

Aşıköğlü Hüseyin:

Her gün ölmektense bir gün ölmeyi yeğlerim. Bayrak için ölmek, her Türk için şereftir.

Bu diyalogdan hareketle Türk halkının hangi kavramlara önem verdiği “✓” sembolü ile belirtiniz.

Sıra Sende 3

Güney Cephesi'nde çok büyük imkânsızlıklara rağmen Türk halkının destansı bir direnişe başlamasına;

- I. Türk halkının kutsallarına el uzatılması,
- II. toprak bütünlüğümüzün yok sayılması,
- III. hükûmetin yaşanan gelişmelere duyarsız kalması

unsurlarından hangileri ortam hazırlamıştır?

A) I ve II	B) I ve III
C) II ve III	D) I, II ve III

Sıra Sende 4

Urfa'da Fransız İşgal Kuvveti Komutanlığına

Yüzyıllardan beri özgür yaşamış Urfa halkı, istila ve esirliği kabul edemez. Gittikçe artan gaddarca ve zalimce işgale karşı kutsal haklarımızın korunmasına fiilen karar vermiş bulunuyoruz. İşgalinizi şiddetle reddeder, 24 saat içinde Urfa'yı boşaltmadığınız takdirde kesin harekete geçileceğini ve dökülecek kanların sorumluluğunun size ait olacağını bildiririz.

Ali Saip Bey'in yazdığı bu mektuptan hareketle,

- I. Kararlı bir tutum sergilenmiştir.
- II. Bağımsız yaşama isteği ortaya konulmuştur.
- III. Bölgedeki işgal sona erdirilmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve II	B) I ve III
C) II ve III	D) I, II ve III

Etkinlik 3

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen ifadelerden uygun olanlar ile tamamlayınız.

Kâzım Karabekir

Sevr Antlaşması

İngiltere

Fransızlar

Şahin Bey

Sütçü İmam

Ermeniler

Gümrü Antlaşması

Ermenistan

Misakımillî

Ankara Antlaşması

Rusya

Ali Saip Bey

- a. Fransa ile güney bölgelerimizde başlattığı işgalini sonlandırmıştır.
- b. Doğu Cephesi'nde Türk birliklerini komuta etmiştir.
- c. Hatay'ın Fransız yönetimindeki Suriye'ye bırakılması kararlarından verilmiş bir tavizdir.
- ç. Fransız işgaline destek vermiştir.
- d. Güney bölgelerimizi ilk olarak işgal etmiştir.
- e. ile Doğu Anadolu'da bağımsız bir Ermeni devletinin kurulması amaçlanmıştır.
- f. Antep'teki direnişin öncü ismi, Maraş'taki direnişin öncü ismi ise'dır.
- g. Güney Cephesi'nde ile mücadele edilmiştir.
- ğ. BMM'nin siyasi alanda elde ettiği ilk başarıdır.
- h. Anadolu'daki iddialarından ilk vazgeçen devlettir.
- ı. Ermenilerin ayrılıkçı isyanlarına İngiltere ile birlikte da destek vermiştir.
- i. Urfa'daki halk direnişini daha etkili hâle getirmiştir.

1. Gümrü Antlaşması, Millî Mücadele Dönemi'nde BMM'nin imzaladığı ilk antlaşmadır. Bu antlaşma ile Ermenistan işgal ettiği bölgeleri BMM'ye iade etmiştir. Ayrıca Ermenistan, Sevr Antlaşması'nın geçersiz bir antlaşma olduğunu kabul etmiştir.

Buna göre,

- I. BMM'nin uluslararası alandaki tanınırlığı artmıştır.
- II. İşgal altındaki topraklarımızda daralma yaşanmıştır.
- III. Ermeni Sorunu, bir daha gündeme gelmemek üzere çözülmüştür.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

2. Maraş işgal eden Fransızlar, burada bir balo tertip ederler. Bu balo esnasında Fransız Komutan Andre, Ermeni bir kadınla dans etmek ister. Kadın, şehirde Fransız ya da Ermeni bayrağı dalgalanmadıkça bu teklifi kabul etmeyeceğini söyler. Komutanın emri ile Maraş Kalesi'nden Türk bayrağı indirilir. Cuma namazı için Ulu Cami'ye giden Maraş halkı, kalede Türk bayrağının dalgalanmadığını görür. Ulu Cami imamı Rıdvan Hoca, halka "Özgürlüğü elinden almamış bir millet, cuma namazı kılamaz!" diye seslenir. Camiden çıkıp kaleye akın eden halk, Türk bayrağını tekrar kale surlarına asar. Böylece Maraş'ta direniş hareketi başlar.

Genel ağ haberi (Düzenlenmiştir.)

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Türk halkının kutsallarına el uzatıldığı
- B) Ermeni ve Fransızların tutumunun direniş başlattığı
- C) Millî bilincin uyanmasına din adamlarının da destek olduğu
- D) Çevre illerin de Maraş halkına yardım ettiği

3. Millî Mücadele Dönemi'nde Güney Cephesi'nde Fransa ve onların iş birlikçisi Ermenilere karşı Kuvaymillîye birlikleri mücadele etmiştir. Bu birlikler karşısında işgal birlikleri ne Antep ne Urfa ne de Maraş'ta istedikleri başarıyı elde edememiştir. Batı Cephesi'nde Sakarya Meydan Muharebesi'nin kazanılması üzerine Fransa, Ankara Antlaşması'nı imzalayarak savaş durumuna son vermiştir.

Sadece bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Fransa, işgal ettiği toprakların tamamını iade etmiştir.
- B) İngiltere, Anadolu'da tek başına kalmıştır.
- C) Bir cephedeki gelişme, diğer cephedeki süreci etkilemiştir.
- D) Millî Mücadele'de ilk olarak Güney Cephesi kapanmıştır.

4. Kâzım Karabekir Paşa, ana babaları Erzurum ve Erzincan bölgelerinde öldürülen iki bin kadar yetim Türk çocuğunu evlat edindi. Bunlar, dört ile on dört yaş arası çocuklardı. Onların eğitiminde en büyük rolü müzik oynuyordu. Çocukları özellikle birer sanat ve meslek sahibi olacak şekilde yetiştiriyordu. Bunlardan bazıları gayet iyi marangozluk öğrenmişti. Güzel resim çizmeyi, çocukça fakat sanatkârca oymalar yapmayı biliyorlardı.

Halide Edib Adıvar, *Türk'ün Ateşle İmtihanı*

Buna göre,

- I. Savaş döneminde bile çocuklara önem verilmiştir.
- II. Çocuklar, savaşta aktif görev almıştır.
- III. Kâzım Karabekir, duyarlı bir yapıya sahiptir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

5. Mustafa Kemal, *Nutuk*'ta Doğu Cephesi ile ilgili olarak "1920 yılının son baharında Ermenilerce yapılan zulümler dayanılmaz bir hâle geldi ve Ermenistan seferine karar verdik. 15. Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir Paşa'yı Doğu Cephesi Komutanı yaptık." demiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Taarruza, Ermenilerin tutumu neden olmuştur.
- B) Kâzım Karabekir, BMM'ye bağlı olarak hareket etmiştir.
- C) Doğu Cephesi'nde komuta Kâzım Karabekir'dedir.
- D) Ermeni işgali dar bir bölge ile sınırlı kalmıştır.

6. Antep savunmasının öncü ismi Şahin Bey, Fransız işgal kumandanına yazdığı mektupta aşağıdaki ifadeleri dile getirmiştir.

"Kırlı ayaklarınızın bastığı şu toprakların her zerre-sinde Türk kanı, her bucağında bir atanın mezarı vardır. Eski zamanlardan beri Türkler bu topraklarda yaşamaktadır. Türk bu topraklara, bu topraklar da Türk'e ısındı, kaydadı. Sadece siz değil, bütün dünya bir araya gelse bizi bu topraklardan ayıramaz. Sonra sen 'Türk, esir yaşamaz!' diye duymadın mı? Namus ve hürriyet için ölüme atılmak bize ağustos sıcaklığında soğuk su içmekten daha tatlı gelir. Sizler canı kıymetli insanlarsınız. Bize çatmayınız. Bir an evvel topraklarımızdan savuşup gidiniz."

Buna göre Antep halkı ile ilgili,

- I. Vatan sevgileri güçlüdür.
- II. Kararlı bir tutum sergilemişlerdir.
- III. İstanbul Hükûmeti'ne bağlılardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

7. Fransızların Ermeniler ile birlikte işgal ettiği yerlerden biri de Adana'dır. Adana'da işgal süreci başladığında Fransız işgal kumandanı "İşgal sürecinde öldürülen her Fransız asker için iki Türk öldürülecektir." şeklinde bir açıklama yapmıştır.

Fransız kumandanın bu açıklama ile aşağıdaki-lerden hangisini amaçladığı söylenebilir?

- A) Azınlıkların desteğini almayı
- B) Türk halkını sindirmeyi
- C) TBMM ile anlaşma yoluna gitmeyi
- D) Manda ve himaye fikrini yaymayı

8. "Biliyorsunuz ki Mondros Ateşkes Antlaşması'n-dan beri Ermeniler, gerek Ermenistan içinde gerek sınıra yakın yerlerde Türkleri toptan öldürmekten vazgeçmiyorlardı. 1920 yılı sonbaharında Ermeni kıyımı dayanılmaz bir hâl aldı. Ermenilerin üzerine yürümeye karar verdik. 9 Haziran 1920'de doğu bölgesinde geçici seferberlik ilan ettik. 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'yı Doğu Cephesi komutanı yaptık."

Nutuk s. 363. (Düzenlenmiştir.)

Mustafa Kemal Atatürk'ün bu sözleri Doğu Cephesi ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisini doğrular?

- A) Gümrü Antlaşması ile kapanmıştır.
- B) BMM ilk askerî başarısını burada kazanmıştır.
- C) Yaşanan gelişmeler üzerine açılmak zorunda kalınmıştır.
- D) Farklı devletler ile mücadele edilmiştir.

BATI CEPHESİ

Batı Cephesi'nde, İtilaf Devletleri tarafından desteklenen Yunanistan'a karşı mücadele edilmiştir. 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'in Yunanistan tarafından işgali üzerine ilk olarak halk gücüne dayanan Kuvayımiliye birlikleri ile mücadele edilmiştir. Kuvayımiliye birlikleri ile düşman işgaline son verilemeyeceğini bilen Mustafa Kemal, bu cephede ilk olarak düzenli orduya geçişi sağlamıştır.

Düzenli orduya geçiş sürecinde etkili olan unsurlar aşağıda verilmiştir.

- ▶ Düşman birliklerinin güçlü düzenli birliklerden oluşması
- ▶ Anadolu'daki düşman işgalinin sonlandırılmak istenmesi

Kuvayımiliye Birliği

- ▶ Kuvayımiliye birliklerinin kaldırılma sürecinde etkili olan faktörler aşağıda verilmiştir.

- ✓ Düzensiz olmaları
- ✓ Askerî disiplinden uzak olmaları
- ✓ Bölgesel mücadele etmeleri
- ✓ Düşmanı yurttan atacak güce sahip olmamaları
- ✓ İhtiyaçlarını halktan zorla karşılamaları
- ✓ Halkı kendi kafalarına göre cezalandırmaları

Bunları Biliyor musunuz?

Kuvayımiliye birliklerinden düzenli orduya geçiş sürecini İsmet Bey ve Refet Bey yönetmiştir.

Sıra Sende 5

Kuvayımiliye birliklerinin aşağıdaki özelliklerinden hangisi düzenli orduya geçiş sürecinde etkili olmamıştır?

- A) Bölgesel faaliyet göstermeleri
- B) Milliyetçi duygular ile kurulmaları
- C) Askerî disiplinden uzak olmaları
- D) Düzensiz birlikler olmaları

I. İnönü Muharebesi (6-10 Ocak 1921)

- ▶ TBMM tarafından kurulan ve komutanın İsmet Bey'de olduğu düzenli ordunun Batı Cephesi'ndeki ilk mücadelesi İnönü mevziinde yaşanmıştır.
- ▶ 6 Ocak 1921 tarihinde Bursa-Uşak hattından taarruza geçen Yunan ordusunun amaçları aşağıda verilmiştir.
 - ✓ Yeni kurulan düzenli orduyu yok etmek
 - ✓ Ethem İsyanı'ndan faydalanmak
 - ✓ Ankara'yı ele geçirmek
 - ✓ TBMM'yi dağıtmak
 - ✓ Sevr Antlaşması'nı Türk halkına zorla kabul ettirmek

Özellikle İngiltere tarafından desteklenen Yunan ordusuna karşı sınırlı imkânlarla rağmen önemli bir başarı elde edilmiştir. Bu zaferin hem ulusal hem de uluslararası alanda önemli sonuçları olmuştur.

I. İnönü Muharebesi Krokisi

Bir olayın ülke içerisindeki etkilerine "ulusal", iki ya da daha fazla devlet arasındaki etkilerine ise **uluslararası sonuç** adı verilir.

I. İnönü Muharebesi'nin**Ulusal Sonuçları**

- ✓ 1921 Anayasası (Teşkilat-ı Esasiye) kabul edilmiştir.
- ✓ İstiklal Marşı kabul edilmiştir.
- ✓ Ethem İsyanı bastırılmıştır.
- ✓ İsmet Bey'in rütbesi, albaylıktan generalliğe yükseltilmiştir.
- ✓ Düzenli orduya katılım artmıştır.
- ✓ TBMM'ye ve Millî Mücadele'ye olan inanç güçlenmiştir.

Uluslararası Sonuçları

- ✓ Afganistan ile Türk-Afgan Dostluk ve İşbirliği Antlaşması imzalanmıştır.
- ✓ Sovyet Rusya ile Moskova Antlaşması imzalanmıştır.
- ✓ Londra Konferansı düzenlenmiş ve TBMM Heyeti konferansa resmen davet edilmiştir.

1921 Anayasası'nın (Teşkilat-ı Esasiye Kanunu) Kabulü (20 Ocak 1921)

TBMM'nin çalışma esaslarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Savaş döneminde olunması nedeniyle kısa ve özdür. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklere yer verilmemiştir.

1921 Anayasası'nın Maddeleri

Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir.

Açıklama: Yönetme yetkisi halka verilmiştir. Bu durum, ileride cumhuriyet rejimine geçileceğinin göstergesidir.

Yasama ve yürütme yetkisi TBMM'ye aittir.

Açıklama: Hızlı ve seri karar alma adına güçler birliği ilkesi benimsenmiştir.

Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisince yönetilir.

Açıklama: Yeni bir devletin kurulduğunu ve İstanbul Hükûmeti'nin yok sayıldığını ortaya koyar.

Meclis başkanı, hükûmetin de başkanıdır.

Açıklama: Meclis hükûmeti sistemi benimsenmiştir.

Sıra Sende 6

Birinci İnönü Savaşı'nın kazanılmasından sonra 20 Ocak 1921 tarihinde Meclis, Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nu kabul etmiştir. Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, bağımsızlık savaşının sürdürüldüğü olağanüstü bir dönemde hazırlanmıştır. Bu anayasa bir anlamda yeni Türk devletinin temeli olmuştur.

Buna göre Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

- A) Düzelî ordunun kurulmasına zemin hazırladığına
- B) Kurucu bir anayasa niteliği taşıdığına
- C) Mebusan Meclisinde kabul edildiğine
- D) Uluslararası alanda barışı hâkim kıldığına

(2020-Bursluluk)

Sıra Sende 7

I. İnönü Zaferi'nin ardından yeni Türk Devleti'nin ilk anayasası sayılan Teşkilat-ı Esasiye Kanunu 20 Ocak 1921'de TBMM'de kabul edildi. 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun maddelerinden biri de "Egemenlik, kayıtsız ve şartsız milletindir." maddesidir. Bu madde ile fiili olarak cumhuriyet düzenine geçilmiş olsa da bu durum resmî olarak ilan edilmemiştir.

TBMM'nin bu tutumu;

- I. savaş döneminin devam ediyor olması,
- II. birlik ve bütünlüğün korunmasının amaçlanması,
- III. İtilaf Devletlerinin tepkisinden çekinilmesi

unsurlarından hangileri ile açıklanabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

İstiklal Marşı'nın Kabulü (12 Mart 1921)

Millî Mücadele Dönemi'nde halkın ve askerın moralini yükseltecek, millî bilinci güçlendirecek millî bir marşın yazılması gerekli görüldü. Maarif Vekaletinin (Eğitim Bakanlığı) gözetiminde 500 lira ödüllü bir yarışma başlatıldı. Toplamda 724 eser başvursa da hiçbirı gerekli kriterlere uygun görülmedi. Mehmet Âkif para ödülü nedeniyle yarışmaya katılmamıştı. Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey'in devreye girmesiyle para ödülünü almamak şartıyla Mehmet Âkif yarışmaya girmeyi kabul etti. Mehmet Âkif'in yazdığı şiir, 12 Mart 1921 tarihinde TBMM tarafından millî marş olarak kabul edildi.

I. İnönü Zaferi'nden sonra Mehmet Akif Ersoy'un Türk ordusuna ithafen yazdığı İstiklal Marşı, TBMM'de ulusal marş olarak kabul edilmiştir.

Bu durum, TBMM'de aşağıdakilerden hangisinin gerçekleşeceğine olan inancın güçlendiğini göstermektedir?

- A) Demokrasinin B) Bağımsızlığın C) Akılcılığın D) Eşitliğin

(2016-LGS)

Londra Konferansı (21 Şubat-12 Mart 1921)

I. İnönü Zaferi sonrasında İtilaf Devletleri, hem Yunan ordusuna zaman kazandırmak hem de Sevr Antlaşması'nı biraz hafifletip Türk tarafına kabul ettirmek için bu konferansı düzenlemiştir.

İtilaf Devletleri, TBMM temsilcisini İstanbul Hükûmeti içerisinde davet etmek istemiştir. TBMM doğrudan davet edilmedikçe konferansa katılmama kararı almıştır. Bunun üzerine İtalya'nın aracılığıyla TBMM konferansa davet edilmiştir. Böylece İtilaf Devletleri, TBMM'yi resmen tanımıştır.

İtilaf Devletleri, konferansa hem İstanbul Hükûmeti'ni hem de TBMM Hükûmeti'ni davet ederek iki tarafı birbirine düşürmeyi ve yetki kavgası yaratmayı amaçlamıştır.

Mustafa Kemal bu konferanstan hiçbir sonuç alınamayacağını bilmesine rağmen bu konferansa bir heyet göndermiştir. Mustafa Kemal bu yolla;

- ▶ Barış yanlısı olduğumuzu göstermek,
- ▶ Misakımillî kararlarını dünya kamuoyuna duyurmak,
- ▶ “Türkler barış yanlısı değil.” iddialarının doğru olmadığını ortaya koymak

istemiştir.

- ▶ İstanbul Hükûmeti’nin temsilcisi olan Tefvik Paşa’ya söz verildiğinde o, “Ben, sözü Türk milletinin hakiki temsilcisi olan TBMM’ye bırakıyorum.” diyerek konferanstan çekilmiştir. Böylece İtilaf Devletlerinin ikilik çıkarma planı boşa çıkmıştır.

Ulti Not

Konferanstan hiçbir karar çıkmamış olsa da TBMM konferansa katılma amaçlarına ulaşmıştır.

Türk-Afgan Dostluk ve İşbirliği Antlaşması (1 Mart 1921)

I. İnönü Muharebesi sonrasında Moskova’da bir araya gelen Türk ve Afgan heyetleri arasında imzalanan antlaşmadır.

Türk-Afgan Dostluk ve İşbirliği Antlaşması’nın Maddeleri ve Açıklamaları

Her iki devlet de birbirlerinin bağımsızlığını tanıyacaktır.

Açıklama: Afganistan, TBMM’yi resmen tanıyan ilk Müslüman devlet olmuştur.

Taraflardan biri saldırıya uğrarsa saldırıya uğrayan devlete, diğeri yardım edecektir.

Açıklama: İki taraf uluslararası alanda askerî iş birliği yapma kararı almıştır.

Türkiye, Afganistan’a subay ve öğretmen gönderecektir.

Açıklama: TBMM bu madde ile Afganistan’a eğitim ve askerî alanda destek sözü vermiştir.

Sıra Sende 9

I. İnönü Muharebesi sonunda TBMM Hükûmeti’nin resmî olarak Londra Konferansı’na davet edilmesi;

- I. askerî,
- II. ekonomik,
- III. siyasi

alanların hangilerindeki başarıyı ortaya koyar?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

Sıra Sende 10

- Türk-Afgan Dostluk ve İşbirliği Antlaşması’nın imzalanması
- Moskova Antlaşması’nın imzalanması
- Londra Konferansı’nın düzenlenmesi

I. İnönü Savaşı sonrasında yaşanan bu gelişmeler BMM’nin aşağıdaki alanların hangisinde güç kazandığını ortaya koyar?

- A) Dinî B) Kültürel
C) Siyasi D) Sosyal

Moskova Antlaşması (16 Mart 1921)

Unutmayalım

Sovyet Rusya, I. Dünya Savaşı'ndan çekildikten sonra İtilaf Devletleri arasında imzalanan gizli antlaşmaları dünya kamuoyu ile paylaşmıştır. Bu durum, Sovyet Rusya'nın İtilaf Devletleri ile zaten iyi olmayan arasını iyice bozmuştur. TBMM ise Anadolu'da Sovyet Rusya'nın siyasi rakipleri ile mücadele hâlindeydi. Bu durum, iki tarafı birbirine yakınlıştırdı.

Moskova'da bir araya gelen iki tarafın yetkilileri arasında 16 Mart 1921 tarihinde bu antlaşma imzalanmıştır.

Moskova Antlaşması'nın Maddeleri ve Açıklamaları

Taraflardan birinin tanımadığı bir antlaşmayı, diğer taraf da tanımayacaktır.

Açıklama: Dış politikada birlikte hareket etme kararı benimsenmiş, Sovyet Rusya Sevr'i tanımamıştır.

Çarlık Rusya ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan tüm antlaşmalar geçersiz sayılacaktır.

Açıklama: İki coğrafyada da rejim değişikliği yaşandığı ortaya konulmuştur.

Batum, Gürcistan'a bırakılacaktır.

Açıklama: Batum'un bırakılması, Misakımillî kararlarından ilk tavizdir.

Sovyet Rusya, kapitülasyonların kaldırıldığını kabul edecektir.

Açıklama: Sovyet Rusya, ekonomik bağımsızlığımızı tanımıştır.

Sıra Sende 11

Aşağıda TBMM ile Sovyetler Birliği arasında imzalanan Moskova Antlaşması'nın bazı maddeleri verilmektedir.

- Taraflar herhangi birine zorla kabul ettirilmek istenen bir antlaşmayı tanımayacaktır.
- Kars, Ardahan ve Artvin Türkiye'ye; Batum Gürcistan'a bırakılacaktır.
- Boğazlar meselesi Karadeniz'e kıyısı olan devletlerle yapılacak bir konferansta görüşülecektir.
- Kapitülasyonlar her iki ülkenin gelişmesini olumsuz etkilediğinden kaldırılacaktır.

Buna göre Moskova Antlaşması'nın sonuçları hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- TBMM'nin uluslararası alandaki ilk siyasi zaferidir.
- Millî Mücadele'nin Doğu Cephesi başarı ile kapanmıştır.
- Sovyetler Birliği, Sevr Antlaşması'nın geçersizliğini kabul etmiştir.
- Boğazlar konusu Avrupalı devletlerin görüşleri çerçevesinde çözümlenmiştir.

(2020-LGS)